

YAKIN en geigarri

(PRO MANUSCRIPTO)

I (3-4) 1960

EUSKALERRI'TIK EUROPA'RA

Inguru-giroak kutsaturik-edo, euskaldunok, zenbait gauzetan, alako atzera-gure bat ez ote dugun pentsatzen dut askotan. Gere buruak nun gordeko gabiltz; euskera-arazoa bururatzten zaiguneko, kanpoko munduaren bildur gera. Maizegi zuzentzen gaitu kontzientzipeko joera ezezagun batek: "Utik atzerrikeri oiek", diogu gurekiko. Trintxeraz barruan bizi gera, ta binbitartean etsaia geroz ta urbillago; gereak gorde naiak, etxe-zokora bultzatu gaitu, eta gure bizitz-tresnak oreatu gabe dauzkagu. Oraindik ez dire galdu, baiña alkanfor-usai geiegi dute. Oraindaiñoakoan sitsak ez gaitu jo; alabaiña, gure bizi gelditu, ta geldotu, egin zaigu.

Jokabide au erbi-kompleju bat dela esango nuke. Europa-kulturak izuturik gauzka asko ta asko. Ba-dirudi gere errian jaijo ez den oro etsai dugula, edozer ta edonor gure eiztari dela, barne-larria uxa-eziñik gabiltz; kultura-mamu beltzak bere mantupe zorigaiztokoan itoko ote gaituenaren izuz. A, aal bageneza... Noraiño ospa egingo ote genuke! Gure literaturaren kultura-bideak ez dute alaitasunik: erreka-zuloak zear doan gurdi-kirrinka negartiarren tristura dute bide oiek.

Izar gidari bat palta zaio gure literaturari, edo euskal-kulturari. Ez daukagu zizatutuko gaituen aundi-nairik, oso "apalak" baikera gu euskeraz ezer egitean. Baiña bai mutil euskeraz xoxokeriak idazteko! Txiki-komplejuak garaitzeko, euskera bide egokia ez ote den ere bururatu zait noizbait. Baserri-ragrriña galzto ta ixil bat daukagu. Aurreko gizaldiko erromantizismuaren lurrun geiegi dugu; baserria da gure olerkitxoan ametsa edo gure nobelaen irudi joria; edo, geienik ere, ez dezagun laga --diotsagu gere kolkoari-- ain jator eta garbia den euskal-basoa, ta ba-dakizute, berriz, *baso'tik basati...* Egia da, leenaldiaren goxoa beti da biotz-unkigarri; baiña erne gaitezen, amets xuri oiek eskuartean desegin ez dakizkigun.

Etorkizunak bestelako joerak ditu. Leenak eman dizkigu bereak, eta guk gere jatortasuna bertatik edoski bear dugunarren, geroak eskatzen digun eran

joka bear dugu. Aldia da nagusi, ez gure ametsa; lot gakizkion berari ta gure ondamentirako vizan ditezken ugolde-
indarrak zuzen ditzagun gere errotara. Zoritxarrez (bainā, zergatik zoritxarrez?), baserria ez da euskal-geroaren zuzendari izango. Baserrian bizi nai ba-dezagu, gureak egin du, Euskal-atsa, gizaldia zear, mendi-aizez mutildu bada, gaurgero ez dezakegu mendi-gora jo. Etorkizunaren euskerak ibarretan bear du; zertarako dugu erromantizismo loarazlerik geroa mamitzen ari geran zoko auetan. Garo-usaiak ezer gutxi bizituko du gure izkuntza.

Joan diren mendeeri geiegi begiratu gabe, goazen gaurko gaur onek zer eskintzen digun ikustera. Euskal-semeak errutzen doazkigun neurri berean euskalDUNok ez ote gera geroz ta urriago? Gure erri - maitasunak oso bide "erosoak" ditu. Geienik ere, gure semeek euskerarik jakin ez dezaten, alegin guziak egingo ditugu. Izan ere, guk Euskalerrria asko maite dugu, ta indar eta kemen denak maitasun-lilluraz urtzen zaizkigu...

Oiek gora-beera, ba-da euskalDUNon artean beste akats bat: kultura-eza. Esan liteke, zerbaiterako aundi-naia duen edozein kulturagabek derriorrez euskeraz idatzi bear duela. Eta ez, jauna, ez da zu ezertarako bidea. Zorionez, ba-ditugu, gizon osoak eta biribillak, bainā... Euskal-gizandi geienak (denak?) auzoko artoak jorrtzera joan eta joaten zaizkigu. Gonbara ditzagun gura erriak atzerriari eman dizkionak eta etxean lanean jardun zaizkigunak: Unamuno ta Baroja, Azpilkueta ta Huarte, Zubiri ta Zuntzunegi alde batetik; Axular, Agirre (biak), Mendiburu, Lizardi, Orixe, t.a. bestetik... Zertan gera? Ba ote dute elkar zerikusirik? "Añamendi" ta "Ekin" datozkit burura: zein poliki ori dena, bainā erderaz... Gaur erderaz egiten duguna, biar ezertarako bearko aal dugu euskeraz?

Zerbaitetan asi gera noski; bainā emen ere ba-dugu joera makur bat: gerekoikeria, etxeakoak aipatu ta goraipatzen jardun bearra. Au ere derriorrezkoa da; bainā oinbestean ere... Euskaltasuna indartu naiez, biderik laburrenari ekin diogu; gure Erria, ordea, beste zerbaiten gose da: EUROPA nai du. Europa aundiaren seme geranez ez dezaiokegu gure Europa bikainari zaputz egin, gere galbide ziurra baillizake. Europa izango da gure gaizkatzaile edo oinperatzaile. Etorkizunak dilema bildurgarri bat dakarkigu: Europarekin garaipenera edo bera gabe ondamentira. Gure Erriak

Fuopara garamazki; kondairaren bultza-bearrari aurreratzen bagatzaizkio ta Euskalerrriari Europa euskeraz eman, Erria gerekin doakiguke; bestela, ezbairik gabe, lur jota gera.

Europearrak gera ta eguneko bere problematika eman bear diogu gaurko euskal-gizaldiari. Ez da aski ukuilluko esnebeirik mardulenari ogeitamalau esne-txopin euskeraz jeiztea, edo Kukufate Deunari euskal-bederatziurren biozbera bat idaztea. Beti ere, esnea bear dugu, ta berebat bederatziurrenak ere, Jainkoa, arren baino arren, ainbat laisterrik urrikal dakigun. Bainā baserrikeri oiek edo bederatziurrenxxak ez gaituzte salbatuko. Ez dezagula pentsa, gero, Jainkoa geuk erremedia dezakegun giza-txepelkeria mirariz zuzentzera beartua dagoenik.

Kulturaz ornitu bear ditugu gure euskal-idaztiak, europear kulturaz. Benetako Europa kulturaduna ez diteke gure etsai izan, gure salbatzaile baino. Alere, ez ditugu "eruditoak" bear, oiek sasi-kultura bakarrik dute, ez baitire eren jakintza-ondarrak gabinetez kanpo erabiltzeko gauza. EuskalDUN geienon kultura axalekoa da, gizarteak eskatzen digun itxuramakillajea. Pimpilin-pauxaka gabiltz ara ta ona. Dena ikusi dugu, bainā ezertaz jabetu aal gera. Xurgatu ta ausnartu egin bear dugu Europaren gogoia. Espiritua bear da, ez nolabaiteko eruditismua. Barne-atsa gure lagun; beste ori gezur-kultura da. Europaren kezka ta arazoak geretu ditzagunean, ler bekizkigu gure erraiak, eta eman ta aldarrrika euskeraz Europaren gaurko problematika, bainā bere barnean irakiten dion indarraz jabeturik. Edozein ezifikusi ta zalegikeri txautzeko, kultura dugu armarik prestuena. Europak ez dezaiokie bere aintziñako istoria jator eta baliozkoari uko egin, ta gu Europaren igaroaldi baliotsu orren adigarri gerala, ez gaitu, ez gaitzake, zapuztu ta zokoratu. Benazko kultura duenak nola iguindu, izan ere, aintziñate zaarrenaren gure berekiko testigutza?

Geure indar utsez ez dugu euskaltasuna gaizkatuko, bainā bizigerrate ontan Europa izan diteke gure borroka-lagun. Zuzenean, Europa aaturik ta gere balio larru-gorrian lortu ez genezakena, Europa-zear egin dezakegu, ta bearko dugu, etorkizuna gere alde nai bada. Izan gaitzen aundi-nai ezifasekoak; ideki ditzagun ate-leoak berpizturik jeikitzen ari zaigun Europa paregabera; betorkigu bere ats kementzailea. Geroa gurekin izan dedin, Europa-odola bear du euskal-literaturak.